

Cynulliad National
Cenedlaethol Assembly for
Cymru Wales

Canllaw i'r Trydydd Cynulliad

Uned Weithdrefnau Gwasanaeth Seneddol y Cynulliad

Ebrill 2007

Canllaw i'r Trydydd Cynulliad

Yr Uned Weithdrefnau

Ebrill 2007

© Hawlfraint y Goron 2007

Os hoffech gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch ag:

Uned Weithdrefnau Gwasanaeth Seneddol y Cynulliad

Sian Wilkins est. 8224

Gareth Williams est. 8008

CYNNWYS

Rhagymadrodd

1 Cynulliad Cenedlaethol Cymru

- 1.1 Yr Aelodau
- 1.3 Y Llywydd a'r Dirprwy
- 1.5 Y Comisiwn

2 Llywodraeth Cynulliad Cymru

- 2.1 Cyffredinol
- 2.2 Gweinidogion Cymru
- 2.5 Dirprwy Weinidogion Cymru
- 2.6 Y Cwnsler Cyffredinol

3 Y Cyfarfod Llawn a Rheoli Busnes y Cynulliad

- 3.1 Trefn Busnes
- 3.6 Amserau'r cyfarfodydd llawn
- 3.7 Hysbysiad Busnes

4 Pwyllgorau

- 4.1 Cyffredinol
- 4.7 Pwyllgorau Craffu
- 4.9 Pwyllgorau Mesurau/Gorchmynion
- 4.11 Y Pwyllgor Busnes
- 4.16 Pwyllgorau Eraill -
 - Y Pwyllgor Archwilio
 - Y Pwyllgor Cyllid
 - Y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth
 - Y Pwyllgor Safonau Ymddygiad
 - Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal, Y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol, Pwyllgor Craffu ar Waith Prif Weinidog Cymru
 - Pwyllgorau Rhanbarth
 - Pwyllgorau Eraill

5 Deddfwriaeth

- 5.1 Cyffredinol
- 5.5 Gorchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol
- 5.11 Mesurau
- 5.17 Is-ddeddfwriaeth
- 5.21 Mesurau yn Senedd y Deyrnas Unedig sy'n rhoi pwerau newydd a Chynigion Cydsyniad Deddfwriaethol y Cynulliad

6 Cyllid a Chronfa Gyfunol Cymru

7 Ymgysylltu â'r Cyhoedd

8 Y Gymraeg

9 Gweld Gwybodaeth

10 Penodiadau Cyhoeddus

Canllaw i'r Trydydd Cynulliad

Rhagymadrodd

Mae'r canllaw hwn yn amlinellu'r newidiadau allweddol a ddaw i rym yn y Trydydd Cynulliad o ganlyniad i'r Rheolau Sefydlog newydd sydd wedi'u gwneud yn unol â Deddf Llywodraeth Cymru 2006 ('y Ddeddf').

1. Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Yr Aelodau

- 1.1 Yn y Trydydd Cynulliad, fydd dim llawer o newid yn y trefniadau i'r Aelodau, ac eithrio bod Rheol Sefydlog 1, yn unol â gofynion y Ddeddf, yn cynnwys darpariaeth newydd ar gyfer gwneud cod neu brotocol ynghylch rolau a chyfrifoldebau gwahanol Aelodau etholaeth ac Aelodau rhanbarthol.
- 1.2 Mae'r cod i'w ddrafftio gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad a rhaid iddo gynnwys darpariaeth ar gyfer y pum egwyddor allweddol sydd wedi'u nodi yn Rheol Sefydlog 1 a'r Atodiad iddi.

Y Llywydd a'r Dirprwy

- 1.3 Yn unol â gofynion y Ddeddf, fydd y Llywydd a'r Dirprwy ddim yn gallu dod o'r un grŵp gwleidyddol mwyach nac o grwpiau y mae gan y ddau ohonyn nhw rôl weithredol. Mae Rheol Sefydlog 2 yn mynd ymhellach na'r Ddeddf gan ei gwneud yn ofynnol i'r naill ddod o'r llywodraeth ac i'r llall ddod o'r wrthblaidd (er y gall hyn gael ei ddatgymhwysu drwy sicrhau mwyafrif o ddwy ran o dair yn y cyfarfod llawn).
- 1.4 Ni fydd gan y Llywydd a'r Dirprwy bleidlais mwyach (heblaw pleidlais fwrw) yn nhrefodion y cyfarfod llawn nac mewn pwyllgor o'r Cynulliad cyfan.

Y Comisiwn

- 1.5 Mae'r Ddeddf yn sefydlu Comisiwn y Cynulliad i ddarparu gwasanaethau a staff ac i ddal eiddo ar ran y Cynulliad.
- 1.6 Aelodau'r Comisiwn fydd y Llywydd (yn Gadeirydd) a phedwar Aelod arall, i'w penodi gan y Cynulliad.
- 1.7 Bydd staff y Cynulliad, o dan arweiniad y Clerc a Phrif Weithredwr, yn cael eu cyflogi gan y Comisiwn ac nid gweision sifil fyddan nhw, er bod y Ddeddf yn darparu na fydd eu telerau a'u hamodau gwasanaeth yn llai ffafriol nag oedden nhw cyn i'r Cynulliad newydd gael ei greu.
- 1.8 Bydd Pwyllgor y Tŷ yn peidio â bodoli yn y Trydydd Cynulliad.

2. Llywodraeth Cynulliad Cymru

Cyffredinol

- 2.1 Mae'r Ddeddf yn creu Llywodraeth Cynulliad Cymru sydd o ran y gyfraith yn wahanol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Erbyn hyn, nid yw Prif Weinidog Cymru'n cael ei ethol gan y Cynulliad, ond ei benodi gan y Frenhines, yn sgil enwebiad y Cynulliad. Wedyn mae Prif Weinidog Cymru'n penodi Gweinidogion Cymru a Dirprwy Weinidogion Cymru, gyda chymeradwyaeth Ei Mawrhydi, hyd at derfyn uchaf statudol o 12.

Gweinidogion Cymru

- 2.2 Mae Prif Weinidog Cymru a Gweinidogion Cymru a benodir gan Brif Weinidog Cymru, gyda'i gilydd, yn cael eu hadnabod fel 'Gweinidogion Cymru'.
- 2.3 Bydd y swyddogaethau gweithredol a roddid gynt i'r Cynulliad fel corff corfforaethol yn dod yn gyfrifoldeb i Weinidogion Cymru a chaiff swyddogaethau newydd eu breinio'n uniongyrchol yng Ngweinidogion Cymru, fel y bo'n briodol.
- 2.4 Bydd staff Llywodraeth y Cynulliad yn cael arfer y mwyafrif o swyddogaethau Gweinidogion Cymru y maen nhw'n gweithio iddyn nhw heb i'r rheiny gael eu dirprwyo'n benodol. Mae'n dal yn bosibl i'r Gweinidogion gadw rhai swyddogaethau i'w harfer eu hunain.

Dirprwy Weinidogion Cymru

- 2.5 Yn wahanol i'r Cynulliad Cyntaf a'r ail Gynulliad lle nad oedd gan y Dirprwy Weinidogion statws cyfreithiol, yn y Trydydd Cynulliad bydd gan Ddirprwy Weinidogion Cymru y swyddogaeth statudol o gynorthwyo Prif Weinidog Cymru, un o Weinidogion Cymru neu'r Cwnsler Cyffredinol i arfer eu swyddogaethau. Caiff Dirprwy Weinidogion Cymru arfer swyddogaethau ac ateb cwestiynau'r Cynulliad ar unrhyw fater y maen nhw'n cynorthwyo Gweinidogion Cymru ynglŷn â nhw.

Y Cwnsler Cyffredinol

- 2.6 Mae'r Ddeddf yn sefydlu swydd y Cwnsler Cyffredinol, a fydd yn gynghorydd cyfreithiol i Lywodraeth Cynulliad Cymru ac yn gynrychiolydd iddi yn y llysoedd.
- 2.7 Mae'r Cwnsler Cyffredinol yn cael ei benodi gan Ei Mawrhydi, yn unol ag argymhelliad Prif Weinidog Cymru a chymeradwyaeth y Cynulliad.
- 2.8 Mae'r Cwnsler Cyffredinol yn cael bod yn Aelod ond does dim rhaid iddo fod. Os nad yw'n Aelod, caiff y Cwnsler Cyffredinol gymryd rhan yn nhrefodion y Cynulliad fel pe bai'n Aelod ond nid pleidleisio.

3. Y Cyfarfod Llawn a Rheoli Busnes y Cynulliad

Trefn Busnes

- 3.1 Mae Rheolau Sefydlog 6 a 7 yn darparu ar gyfer ffordd newydd o drefnu busnes yn y cyfarfod llawn, gan gynnwys cyflwyno'r cysyniadau canlynol -
- 'busnes y llywodraeth', e.e. cwestiynau llafar, datganiadau gan y Gweinidogion;

- ‘busnes heblaw busnes y llywodraeth’, e.e. deddfwriaeth heblaw deddfwriaeth y llywodraeth, adroddiadau pwyllgorau;
 - ‘busnes y Cynulliad’, e.e. datganiadau gan y Llywydd, teyrngedau ar ôl marwolaeth.
- 3.2 Bydd trefn busnes y llywodraeth yn cael ei phennu gan y llywodraeth; bydd busnes heblaw busnes y llywodraeth, a busnes y Cynulliad, yn cael ei bennu gan y Pwyllgor Busnes (gweler paragraff 4.11 i gael rhagor o fanylion am swyddogaethau'r Pwyllgor Busnes).
- 3.3 Ar gyfer pob wythnos y bydd y Cynulliad yn cynnal cyfarfod llawn, bydd y Gweinidog sy'n gyfrifol am fusnes y llywodraeth yn gwneud datganiad ynghylch trefn busnes y llywodraeth yn y cyfarfodydd llawn ac yn cyhoeddi trefn busnes heblaw busnes y llywodraeth, a busnes y Cynulliad, yn y cyfarfodydd llawn am y tair wythnos ganlynol.
- 3.4 Fydd dim pleidlais ar ddatganiad y Gweinidog ar drefn busnes y llywodraeth nac ar y cyhoeddiad cyfatebol ar fusnes heblaw busnes y llywodraeth a busnes y Cynulliad. Yn hytrach, bydd hanner awr yn cael ei ddyrannu ar gyfer cwestiynau i'r Gweinidog sy'n gyfrifol am fusnes y llywodraeth am drefn y busnes hwnnw. Mae hyn yn wahanol i'r arfer yn y Cynulliad Cyntaf a'r Ail Gynulliad, lle byddai'r Aelodau'n pleidleisio ar y Datganiad Busnes wythnosol.
- 3.5 Bydd yr amser a gaiff ei ddyrannu yn y cyfarfodydd llawn i fusnes y llywodraeth a busnes heblaw busnes y llywodraeth yn y cyfrannedd o 3:2 yn y drefn honno, gan gyfrifo dros gyfnod o flwyddyn Gynulliad.

Amserau'r cyfarfodydd llawn

- 3.6 Mae Rheol Sefydlog 7 yn nodi trefniadau newydd ar gyfer y cyfarfodydd llawn:

Ar ddydd Mawrth, bydd cyfarfod llawn yn cael ei gynnal o 2pm - 5.30pm i ystyried busnes y llywodraeth a busnes y Cynulliad yn unig;

Ar ddydd Mercher, caiff y cyfarfod llawn ei ymestyn er mwyn cyfarfod o 12.30pm - 2pm i ystyried busnes y llywodraeth ac o 2pm - 5.30pm i ystyried busnes heblaw busnes y llywodraeth, a busnes y Cynulliad.

Mae'r Rheol Sefydlog yn darparu i'r cyfarfodydd hyn gael eu hymestyn o dan amgylchiadau penodol os bydd angen gwneud hynny.

Yr Hysbysiad Busnes

- 3.7 Mae Rheol Sefydlog 6 yn gosod gofyniad newydd ar y Clerc i gyhoeddi Hysbysiad Busnes, sy'n gorfod cynnwys hysbysiad o agenda'r cyfarfodydd llawn a'r pwyllgorau, ynghyd â gwybodaeth am gwestiynau, cynigion, deddfwriaeth, gwelliannau a dogfennau sydd wedi'u cyflwyno neu wedi'u gosod gerbron y Cynulliad ers yr Hysbysiad Busnes diwethaf.

4. Pwyllgorau

Cyffredinol

- 4.1 Dim ond un pwyllgor sydd wedi'i bennu gan y Ddeddf, sef y Pwyllgor Archwilio, ond mae hi'n darparu i'r Cynulliad sefydlu unrhyw bwyllgorau eraill y mae eu hangen.
- 4.2 Bydd aelodaeth pwyllgor yn cael ei phennu gan y Cynulliad drwy bleidlais lle mae angen mwyafrif o ddwy ran o dair, ar gynnig a gyflwynir gan y Pwyllgor Busnes. Ni chaniateir i gynnig o'r fath basio oni bai ei fod yn argymhell aelodaeth sy'n adlewyrchu cydbwysedd y pleidiau yn y Cynulliad (cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol). Os na fydd unrhyw gynnig o'r fath yn cael ei gytuno gan y Cynulliad, bydd aelodaeth y pwyllgor hwnnw yn cael ei phennu yn unol â fformwla d'Hondt.
- 4.3 Mae'r Rheolau Sefydlog yn darparu i bwyllgorau craffu gael eu sefydlu ond dydyn nhw ddim yn pennu eu nifer na'u cylch gorchwyl - sef penderfyniad sydd i'w gymryd gan y Trydydd Cynulliad.
- 4.4 Mae'r Rheolau Sefydlog hefyd yn darparu ar gyfer sefydlu pwyllgorau ad hoc i graffu ar deddfwriaeth y Cynulliad a materion eraill.
- 4.5 Y pwyllgorau fydd yn penderfynu pa bryd a pha mor aml y byddan nhw'n cyfarfod, o fewn y blociau amser a gaiff eu neilltuo ar gyfer busnes y pwyllgorau.
- 4.6 Fydd y Gweinidogion a'r Dirprwy Weinidogion ddim yn cael eu gwahardd rhag bod yn aelodau o bwyllgorau heblaw'r Pwyllgor Archwilio, ond yn ymarferol y disgwyl yw mai ar bwyllgorau mesurau neu bwyllgorau gorchmynion yn unig y byddan nhw'n eistedd.

Pwyllgorau Craffu

- 4.7 Er nad yw'r Rheolau Sefydlog yn rhagnodi faint o bwyllgorau craffu a fydd yn bodoli ar unrhyw un adeg, fe allai maint y Cynulliad gyfyngu ar y nifer y mae'n ymarferol iddyn nhw eistedd. O ganlynid i hyn, disgwylir y bydd nifer fach o bwyllgorau craffu trawsbynciol, a'r rheiny'n ymdrin â phynciau eang.
- 4.8 Aelodau'r Trydydd Cynulliad fydd yn penderfynu ar rôl y pwyllgorau, ond mae'n debyg o gynnwys craffu ar bolisiau'r Gweinidogion a datblygu cynigion ar gyfer deddfwriaeth y Cynulliad ar unrhyw fater o fewn eu cylch gorchwyl. Mae'n annhebyg y bydd y Gweinidogion yn eistedd fel aelodau o'r pwyllgorau hyn, ond mae'n dal yn bosibl eu gwahodd i roi tystiolaeth ar gyfer ymchwiliadau polisi penodol neu eu holi yn gyffredinol am eu portffolios.

Pwyllgorau Mesurau/Gorchmynion

- 4.9 Bydd Pwyllgorau Mesurau neu Bwyllgor Gorchmynion ar wahân yn cael eu sefydlu yn ôl yr angen i graffu ar Fesurau Cynulliad arfaethedig ac i wneud gwaith craffu cyn deddfu ar Orchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol arfaethedig (Gorchmynion Cyfrin Gyngor).
- 4.10 Mae'n debyg y bydd y Gweinidogion yn eistedd ar y pwyllgorau hyn.

Y Pwyllgor Busnes

- 4.11 Aelodau'r Pwyllgor Busnes yn y Trydydd Cynulliad fydd y Llywydd (yn Gadeirydd) ac un Aelod o bob grŵp gwleidyddol (ar yr amod y bydd dwy ran o dair o'r Cynulliad sy'n pleidleisio yn cefnogi'r enwebiadau). Mae yna ddarpariaeth newydd hefyd ar gyfer cynrychiolaeth i Aelodau annibynnol a phleidiau a llai na thri Aelod ganddyn nhw.
- 4.12 Bydd penderfyniadau'r pwyllgor yn cael eu gwneud drwy bleidlais wedi'i phwysoli, a hynny ar sail cynrychiolaeth y pleidiau yn y Cynulliad.
- 4.13 Caiff y Pwyllgor Busnes gyfarfod yn breifat er mwyn penderfynu ar drefn busnes heblaw busnes y llywodraeth a busnes y Cynulliad yn y cyfarfodydd llawn. Bydd pwysoliad pleidlais yr aelod o Lywodraeth Cynulliad Cymru ar y Pwyllgor Busnes ar benderfyniadau ynglŷn â threfn busnes heblaw busnes y llywodraeth wedi'i seilio ar gynrychiolaeth plaid yr aelod hwnnw ar y meinciau cefn yn unig.
- 4.14 Bydd swyddogaethau pwysig eraill y Pwyllgor Busnes yn cynnwys cynnig maint ac aelodaeth y pwyllgorau i'w cymeradwyo gan y cyfarfod llawn a nifer o swyddogaethau mewn perthynas ag ystyried Gorchmynion Cymhwysedd Deddfwriaethol arfaethedig a Mesurau arfaethedig, e.e. pennu'r amserlen ar gyfer y cyfnodau pwyllgor.
- 4.15 Bydd y Pwyllgor Busnes newydd yn dal yn gyfrifol am faterion y gweithdrefnau, gan gynnwys argymell newidiadau i'r Rheolau Sefydlog ac ar gyfer y rhan hon o'i waith bydd yn cyfarfod yn gyhoeddus.

Pwyllgorau Eraill

- 4.16 Mae'r Rheolau Sefydlog yn darparu y gellir cael nifer o bwyllgorau penodol:

Y Pwyllgor Archwilio

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol bod yna Bwyllgor Archwilio ac iddo'r un swyddogaethau â'r pwyllgor a geid cyn 2007 ynghyd â swyddogaethau newydd sy'n ymwneud â chyllideb yr Archwilydd Cyffredinol ac ystyried a chyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad ar ddefnyddio adnoddau gormodol heb awdurdod.

Mae'r Rheolau Sefydlog yn gofyn bod y Pwyllgor yn cynnwys 10 o aelodau.

Y Pwyllgor Cyllid

Mae'r Pwyllgor Cyllid sydd newydd gael ei sefydlu wedi'i fwriadu i sicrhau bod proses y gyllideb yn fwy trylwyr ac agored.

Yn ychwanegol at graffu ar gynigion Gweinidogion Cymru ar gyfer y gyllideb, bydd y pwyllgor hwn hefyd yn cael cyflwyno adroddiadau ar unrhyw fater arall sy'n ymwneud â gwariant Llywodraeth y Cynulliad.

Y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth

Mae gan y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth newydd gylch gorchwyl estynedig sy'n darparu ar gyfer craffu technegol a chraffu ar bolisi (swyddogaeth

'rhagoriaethau') a chyflwyno adroddiadau ar offerynnau statudol (OS) a wneir gan Weinidogion Cymru sy'n destun gweithdrefnau'r Cynulliad.

Mae'r pwyllgor hwn yn cael ystyried materion penodol eraill hefyd, gan gynnwys is-ddeddfwriaeth arall sy'n cael ei gosod gerbron y Cynulliad ac unrhyw fater deddfwriaethol cyffredinol arall sy'n effeithio ar gymhwysedd y Cynulliad neu Weinidogion Cymru.

Bydd hefyd yn asesu pa mor briodol yw'r darpariaethau mewn Mesurau arfaethedig sy'n rhoi pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth i Weinidogion Cymru (e.e. a ddylai'r swyddogaeth o dan sylw fod yn swyddogaeth weithredol neu beidio ac a yw'r weithdrefn Gynulliad sydd wedi'i phennu ar gyfer y swyddogaeth yn addas).

Y Pwyllgor Safonau Ymddygiad

Bydd cylch gorchwyl y Pwyllgor Safonau Ymddygiad yn cael ei ymestyn er mwyn ymdrin â'r cod neu'r protocol newydd arfaethedig ar rolau a chyfrifoldebau Aelodau rhanbarthol ac Aelodau etholaeth.

Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal, Y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol a Phwyllgor Craffu ar Waith Prif Weinidog Cymru

Mae gan y pwyllgorau hyn gylch gorchwyl eang er mwyn caniatáu iddyn nhw ddatblygu eu rolau eu hunain yn y Trydydd Cynulliad.

Pwyllgorau Rhanbarth

Dydy'r Rheolau Sefydlog ddim yn gofyn mwyach bod rhaid cael pwyllgorau rhanbarth. Yn hytrach maen nhw'n darparu iddyn nhw gael eu sefydlu os bydd y mwyafrif o'r Aelodau etholaeth a'r Aelodau rhanbarthol sy'n cynrychioli rhanbarth etholiadol yn dymuno eu cael. Mewn achos o'r fath, bydd cynnig i sefydlu pwyllgor i'r rhanbarth yn cael ei gyflwyno i'r Cynulliad ei gymeradwyo.

Pwyllgorau Eraill

Mae'r Rheolau Sefydlog yn darparu i bwyllgorau eraill gael eu sefydlu yn ystod Cynulliad, gan gynnwys pwyllgor o'r Cynulliad cyfan i ystyried Deddfwriaeth.

5. Deddfwriaeth

Cyffredinol

- 5.1 Mae cymhwysedd deddfwriaethol y Trydydd Cynulliad wedi'i fynegi yn nhermau 'materion' o fewn 'meysydd':
 - Pwnc bras yw 'maes', e.e. priffyrdd a thrafnidiaeth, tai;
 - Mae 'mater' yn fater polisi penodol sydd wedi'i ddiffinio o fewn maes.
- 5.2 Yn y materion y mae ganddo gymhwysedd deddfwriaethol ynddyn nhw, caiff y Cynulliad wneud ei gyfreithiau ei hun, o'r enw 'Mesurau'. Bydd i Fesur effaith debyg i un o Ddeddfau Senedd y Deyrnas Unedig.

- 5.3 Mae'r meysydd a'r materion sydd o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad ar hyn o bryd wedi'u nodi yn Atodlen 5 i'r Ddeddf.
- 5.4 Gall Atodlen 5 gael ei diwygio (hynny yw, gall pwerau ychwanegol i wneud Mesurau gael eu rhoi) drwy naill ai:
- un o Ddeddfau Senedd y Deyrnas Unedig; neu
 - Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol (yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth y Cynulliad a Senedd y Deyrnas Unedig ill dau).

Gorchymynion Cymhwysedd Deddfwriaethol

- 5.5 Math o Orchymyn Cyfrin Gyngor yw Gorchymynion Cymhwysedd Deddfwriaethol a byddan nhw'n trosglwyddo cymhwysedd deddfwriaethol penodol o Senedd y Deyrnas Unedig i'r Cynulliad drwy ddiwygio Atodlen 5 i'r Ddeddf.
- 5.6 Caniateir i Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol gael ei gynnig gan Lywodraeth y Cynulliad, un o bwyllograu'r Cynulliad, neu, os bydd yn llwyddo mewn balot a dynnir o dro i dro gan y Llywydd, gan Aelod unigol.
- 5.7 Yn achos Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol a gynigir gan Aelod, dim ond os yw wedi cyflwyno'r dogfennau angenrheidiol y caiff yr Aelod ymuno â'r balot - sef amlinelliad o'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol arfaethedig a Memorandwm Esboniadol. Os bydd yn llwyddo yn y balot, bydd yr Aelod yn gofyn i'r Cynulliad gytuno i'w Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol arfaethedig gael ei osod.
- 5.8 Yn y Cynulliad, bydd yna broses dau gam ar gyfer cymeradwyo Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol, sef:
- (i) craffu cyn deddfu ar Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol arfaethedig gan bwyllogor Gorchymyn ad hoc; a
 - (ii) cymeradwyo Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol drafft (na chaniateir ei ddiwygio) yn y cyfarfod llawn.
- 5.9 Mae darpariaeth wedi'i gwneud ar gyfer cydweithio i graffu cyn deddfu â phwylllograu Tŷ'r Cyffredin, pwylllograu Tŷ'r Arglwyddi neu gyd-bwyllgor i'r ddau Dŷ.
- 5.10 Ar ôl i'r Cynulliad gytuno arno, mae'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol drafft yn cael ei anfon at yr Ysgrifennydd Gwladol i'w osod gerbron dau Dŷ Senedd y Deyrnas Unedig ac, o'i gymeradwyo, i'w wneud gan Ei Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor. (Mae'r Ysgrifennydd Gwladol yn cael gwrthod gosod y Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol drafft gerbron Senedd y Deyrnas Unedig a rhaid iddo roi hysbysiad ysgrifenedig i Brif Weinidog Cymru am unrhyw benderfyniad o'r fath i wrthod).

Mesurau

- 5.11 Yn y materion y mae ganddo gymhwysedd deddfwriaethol ynddyn nhw, bydd y Trydydd Cynulliad yn gwneud ei ddeddfwriaeth ei hun, o'r enw 'Mesurau

Cynulliad', a fydd yn debyg o ran eu heffaith i un o Ddeddfau Senedd y Deyrnas Unedig.

- 5.12 Caniateir i Fesurau gael eu cynnig gan Lywodraeth y Cynulliad, pwyllgorau'r Cynulliad, Comisiwn y Cynulliad neu, os bydd yn llwyddo mewn balot, gan Aelod unigol.
- 5.13 Fel yn achos y balot ar gyfer Gorchmynion Cyfrin Gyngor, dim ond os yw wedi cyflwyno'r wybodaeth sy'n angenrheidiol yn y balot - sef teitl y Mesur arfaethedig a Memorandwm Esboniadol - y caiff Aelod ymuno â'r balot Mesurau. Os bydd yn llwyddo yn y balot, bydd yr Aelod yn gofyn caniatâd y Cynulliad i gyflwyno'i Fesur.
- 5.14 Bydd gan unrhyw Aelod sydd wedi llwyddo i gyflwyno Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol hawl awtomatig i gyflwyno Mesur o ganlyniad i'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol hwnnw.
- 5.15 Yn y Cynulliad, bydd yna broses pedwar cam i basio Mesur, sef:
- (i) Cam 1 - ystyriaeth mewn pwyllgor Mesur ad hoc (gellir hepgor y cam hwn gyda chytundeb y Pwyllgor Busnes) a chytuno ar egwyddorion cyffredinol y Mesur yn y cyfarfod llawn;
 - (ii) Cam 2 - ystyriaeth fanwl gan bwyllgor Mesur ad hoc ar y Mesur ac unrhyw welliannau a gyflwynir;
 - (iii) Cam 3 - ystyriaeth fanwl yn y cyfarfod llawn ar y Mesur ac unrhyw welliannau a ddewisir;
 - (iv) Cam 4 - pasio testun terfynol y Mesur.
- 5.16 Os caiff ei basio gan y Cynulliad ar ddiwedd Cam 4, mae'r Mesur yn cael ei gyflwyno i'w Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor i gael y Gymeradwyaeth Frenhinol.

Is-ddeddfwriaeth

- 5.17 Gweinidogion Cymru a fydd yn gwneud is-ddeddfwriaeth a bydd is-ddeddfwriaeth yn destun gweithdrefn penderfyniad negyddol, gweithdrefn penderfyniad cadarnhaol neu ddim gweithdrefn. Y Ddeddf neu'r Mesur y mae'r is-ddeddfwriaeth yn deillio ohoni neu ohono fydd yn pennu pa weithdrefn sy'n briodol. Os oes gan Weinidogion y DU swyddogaeth gyfatebol, y weithdrefn Gynulliad sy'n cyfateb i'r weithdrefn sy'n gymwys yn San Steffan fydd yn gymwys yma.

Gweithdrefn penderfyniad negyddol - bydd OS yn cael ei wneud cyn cael ei osod gerbron y Cynulliad (ond, heblaw yn eithriadol a chyda rhesymau, ni ddylai ddod i rym cyn pen 21 diwrnod ar ôl cael ei osod). O fewn 40 diwrnod ar ôl i'r OS gael ei osod, caiff Aelod gyflwyno cynnig yn y cyfarfod llawn y dylai'r OS gael ei ddirymu.

Gweithdrefn penderfyniad cadarnhaol - mae OS yn cael ei osod ar ffurf drafft ac ni chaniateir iddo gael ei wneud nes cael ei gymeradwyo gan y Cynulliad yn y cyfarfod llawn. Ni chaniateir i gynnig i gymeradwyo'r OS gael

ei drafod nes bod y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth (neu unrhyw bwyllgor arall) wedi cyflwyno adroddiad ar yr OS drafft, neu nes bod o leiaf 20 diwrnod wedi mynd heibio ers iddo gael ei osod (p'un bynnag yw'r cyntaf).

- 5.18 Fydd dim "gweithdrefn weithredol" gyflym mwyach. Gall OS brys sydd i'w wneud o dan y weithdrefn negyddol gael ei wneud a'u ddwyn i rym ar unwaith, os bydd angen gwneud hynny. Bydd angen i ddeddfwriaeth frys sy'n dod o dan y weithdrefn gadarnhaol gael ei hystyried gan y Cynulliad yn gyflym, sydd i'w drefnu drwy negodi gwleidyddol.
- 5.19 Bydd yn dal yn rhaid cael Memorandwm Esboniadol i gyd-fynd â'r is-ddeddfwriaeth a osodir gerbron y Cynulliad, a rhaid i'r Memorandwm hwnnw gynnwys unrhyw Asesiad Effaith Reoleiddiol sydd wedi'i baratoi.
- 5.20 Bydd y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth yn cael craffu ar bob OS neu OS drafft a osodir gerbron y Cynulliad o safbwynt technegol. Mae'r pwyllgor hwnnw hefyd yn cael craffu ar yr offerynnau hynny o safbwynt polisi (gweler uchod). Does dim rôl benodol wedi'i rhoi i'r un pwyllgor arall yn hyn o beth, ond fe fyddai'n agored iddyn nhw graffu ar unrhyw eitem o is-ddeddfwriaeth.

Mesurau yn Senedd y Deyrnas Unedig sy'n rhoi pwerau newydd a Chynigion Cydsyniad Deddfwriaethol y Cynulliad

- 5.21 Er y bydd gan y Cynulliad bwerau sy'n debyg i ddeddfwriaeth sylfaenol, bydd Mesurau San Steffan yn dal yn gyfryngau pwysig i roi pwerau gweithredol newydd neu ddiwygiedig i Weinidogion Cymru ac i roi pwerau i wneud Mesurau i'r Cynulliad mewn perthynas â materion penodedig.
- 5.22 Y disgwyl yw mai dim ond gyda chydsyniad y Cynulliad y bydd San Steffan yn deddfu ar faterion datganoledig - sef trefniant sy'n debyg i Gonfensiwn Sewel sydd ar waith mewn perthynas â Senedd yr Alban. (Nid yw hyn yn cynnwys mân ddarpariaethau, darpariaethau canlyniadol a darpariaethau cysylltiedig, lle nad oes rhaid ymgynghori ond â Gweinidogion Cymru yn unig.)
- 5.23 Yn ychwanegol, bydd angen cydsyniad y Cynulliad hefyd ar gyfer unrhyw ddarpariaethau a gâi effaith negyddol ar gymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad.
- 5.24 Os bydd angen cydsyniad o'r fath, bydd yn ofynnol i Lywodraeth y Cynulliad osod memorandwm i esbonio'r cynigion deddfwriaeth a gofyn i'r Cynulliad gytuno drwy gyfrwng Cynnig Cymhwysedd Deddfwriaethol.

6. Cyllid a Chronfa Gyfunol Cymru

- 6.1 Mae'r Ddeddf yn sefydlu Cronfa Gyfunol i Gymru. O fis Ebrill 2007 ymlaen, dyma fydd y 'crochan' niwtral y caiff yr arian a bleidleisir i Gymru gan Senedd y Deyrnas Unedig (fel rhan o fformwla Barnett) ei dalu iddo.
- 6.2 Bydd Archwilydd Cyffredinol Cymru yn awdurdodi taliadau o Gronfa Gyfunol Cymru i Weinidogion Cymru yn unol â chynigion cyllideb a chynigion cyllideb atodol a gymeradwyir gan y Cynulliad.

- 6.3 Bydd y gwariant ar wahân sy'n perthyn i Gomisiwn y Cynulliad, Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru hefyd yn dod o Gronfa Gyfunol Cymru a bydd angen i'r gwariant hwn gael ei awdurdodi gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 6.4 Mae'r Rheolau Sefydlog yn darparu ar gyfer Pwyllgor Cyllid pwrpasol i graffu ar gynigion cyllideb Gweinidogion Cymru a chyflwyno adroddiadau arny'n nhw cyn iddyn nhw gael eu cyflwyno i'w cymeradwyo'n derfynol gan y Cynulliad.
- 6.5 Caiff y cyfarfod llawn gymeradwyo newidiadau i'r gyllideb ddrafft, ar yr amod na fyddai effaith net y newidiadau hynny yn golygu newid cyfansymiau'r adnoddau neu'r arian parod a gynigir.
- 6.6 Caniateir i amrywiadau ar y gyllideb derfynol a gymeradwywyd gael eu hawdurdodi gan y Cynulliad drwy gydol y flwyddyn drwy gyfrwng cynigion cyllideb atodol.

7. Ymgysylltu â'r Cyhoedd

- 7.1 Mae trefniadau newydd ar gyfer deisebau cyhoeddus yn golygu bod rhaid i'r Cynulliad ystyried unrhyw ddeiseb dderbyniadwy.
- 7.2 Bydd deiseb yn annerbyniadwy os yw'n methu cydymffurfio â'r meini prawf y darperir ar eu cyfer yn y Rheolau Sefydlog, gan gynnwys os yw'n cynnwys llai na 10 o lofnodion, os yw'n cynnwys iaith sy'n peri tramgwydd neu os yw'n gofyn i'r Cynulliad wneud unrhyw beth nad oes ganddo gymhwysedd i'w wneud.
- 7.3 Bydd y Llywydd yn cyfeirio deiseb at y pwyllgor perthnasol yn y Cynulliad. Caiff y pwyllgor yn ei dro gyfeirio'r ddeiseb at Lywodraeth Cynulliad Cymru, unrhyw un arall o bwyllgorau'r Cynulliad neu unrhyw berson neu gorff arall er mwyn iddyn nhw gymryd unrhyw gamau y maen nhw'n credu eu bod yn briodol.
- 7.4 Mae'r pwyllgorau perthnasol hefyd yn cael cymryd tystiolaeth gan y deisebwyr a phersonau perthnasol eraill.

8. Y Gymraeg

- 8.1 Rhad i holl Fesurau'r Cynulliad gael eu gwneud yn ddwyieithog ond mater i Weinidogion Cymru fydd penderfynu a ddylai is-ddeddfwriaeth gael ei gwneud yn ddwyieithog.
- 8.2 Mae Cynllun Iaith Gymraeg arfaethedig Llywodraeth Cynulliad Cymru yn darparu y bydd yr holl is-ddeddfwriaeth a wneir drwy gyfrwng OS yn cael ei gwneud yn Gymraeg a Saesneg, oni bai nad yw hynny'n briodol neu'n rhesymol ymarferol.
- 8.3 Mae'r gofyniad ynglŷn â thriniaeth gyfartal i'r Gymraeg a'r Saesneg wedi'i ddyblygu mewn perthynas â chynnal trafodion y Cynulliad ac arfer swyddogaethau Comisiwn y Cynulliad. Rhaid i bob dogfen a osodir neu bob busnes a gyflwynir yn y Cynulliad gan y Llywydd, y Comisiwn, y Llywodraeth,

unrhyw bwyllgor neu'r Clerc fod yn Gymraeg a Saesneg, cyn belled ag y bo'n briodol ac yn rhesymol ymarferol.

- 8.4 Mae Comisiwn y Cynulliad yn bwriadu cyhoeddi Cynllun Iaith Gymraeg a fydd yn pennu'r mesurau y mae'r Comisiwn yn bwriadu eu cymryd er mwyn rhoi ei heffaith (cyn belled ag y bo'n briodol ac yn rhesymol ymarferol) i'r egwyddor y dylai'r Gymraeg a'r Saesneg gael eu trin ar y sail eu bod yn gyfartal wrth gynnal busnes yn y Cynulliad.

9. Gweld Gwybodaeth

- 9.1 O ganlyniad i wahanu, ni fydd darpariaethau Rheol Sefydlog 19 sy'n rhoi hawl i'r Aelodau i archwilio dogfennau Llywodraeth Cynulliad Cymru sy'n ymwneud â thrafodion y Cynulliad yn cael eu dyblygu.
- 9.2 Er hynny, mae'r Ddeddf yn rhoi pŵer i'r Cynulliad alw tystion i roi tystiolaeth neu gyflwyno dogfennau. Mae'r pŵer hwn wedi'i gyfyngu'n benodol i graffu ar faterion sy'n ymwneud â sut mae Gweinidogion Cymru yn arfer eu swyddogaethau. Mae'r pŵer i alw yn cynnwys staff Llywodraeth Cynulliad Cymru, ond bydd un o Weinidogion Cymru yn gallu enwebu swyddog gwahanol, neu roi cyfrif i'r pwyllgor ei hun. Ni fydd y pŵer hwn yn gymwys i Weinidogion y DU a'u gweision sifil nhw.

10. Penodiadau Cyhoeddus

- 10.1 Heblaw penodi'r Archwilydd Cyffredinol ac Ombwdsmon y Gwasanaethau Cyhoeddus, lle mae yna rôl i'r Cynulliad, Gweinidogion Cymru fydd yn gwneud y penodiadau.
- 10.2 Caiff pwyllgorau'r Cynulliad graffu ar sut mae gweithdrefnau penodi'n gweithredu. Hefyd, bydd llawer o'r penodiadau cyhoeddus a wneir gan Weinidogion Cymru yn dal i gael eu monitro a'u rheoleiddio gan y Comisiynydd Penodiadau Cyhoeddus.